

מִי דַעַת

גליון מס' 25'

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת / מאת הרב ד. אוסטרופ שליט"א
הלכות אלו היו למראה עיניו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א.

הערה: אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להיוועץ במורה הוראה.

לפני כן הוא עושה תיקון מנא [תיקון כלי], שזהו איסור מכה בפטיש⁵.

ניפוח בלון דומה לכאורה להכנסת הנוצות לתוך הכרית, שגם בזה ע"י שהוא מכניס אויר לתוך הבלון הרי הוא מתקן מנא. אך ישנו חילוק בזה שאם מכניס את האויר באופן קבוע, אסור לעשות כן, משום שע"י כן נעשה השלמת הכלי. אבל אם אינו מכניס את האויר באופן קבוע אלא בדעתו להוציאו משם בזמן קרוב, הדבר מותר, משום שלא נעשה עדין השלמת הכלי שהרי דעתו מידלהוציא את האויר משם. ועל פי זה נדון בכמה מסוגי המתנפחים כדלהלן.

בלוני "הליום" [בלונים המנופחים ע"י גז], וכן **"מיטת אויר"**, שהרגילות היא להשאיר את האויר בתוכם באופן קבוע, וא"כ ע"י הניפוח הזה נשלמה צורת הכלי, ומשום כך אסור לנפח בשבת בלוני הליום או מיטת אויר בפעם הראשונה. [ועיין להלן האם מותר לנפחם שוב אחר שיצא מהם האויר הראשון].

אבל **גלגל ים** או **כדור ים** וכדו', שהרגילות בצורת שימושם שמנפחים אותם ואח"כ מוציאים מהם את האויר, א"כ לא חסר בצורת הכלי שבהם כשאין בהם אויר, ומשום כך מותר לנפחם אף בפעם הראשונה, שהרי אין הניפוח הזה גומר את עשיית הדבר. [ויש לדון בזה בסוגי גלגלי הים, משום שיש גלגלים שאין רגילות להוציא מהם את האויר לאחר השימוש, או שרק לאחר

האם מותר בשבת לחבר שני ניירות יחד בעזרת "מהדק"? אסור לחבר שני ניירות ביחד ע"י סיכות מהדק, מפני שכך הוא הרגילות לחבר ניירות זה לזה. וכן אסור לפתוח סיכות מהדק בשבת, באופן שהידקו את הדפים כדי שיתקיימו כן¹.

ואפילו אם מהדק את הניירות ע"מ לפותחן בתוך מעת לעת, והיינו שא"ז תפירה של קיימא, אפ"ה הדבר אסור משום "עובדין דחול"² [פירוש, כל דבר שהוא מעשה השייך באופן מובהק ליום חול, אסרוהו חז"ל אע"פ שאין בו מלאכה].

אמנם פתיחת מעטפה שנשלחה אליו בדואר, והיא סגורה ע"י סיכות מהדק, מותר לפותחם ביד בשבת, מפני שהסגירה של המעטפה היתה באופן זמני עד שיפתחנה הנמען³.

האם מותר לנפח בלונים או גלגל ים בשבת? הנידון בזה נוגע לאיסור מלאכת "מכה בפטיש" – תיקון מנא, מלאכת מכה בפטיש הינה עשיית גמר מלאכה, כגון הכאה בפטיש על הכלי ע"מ ליישר עקמימותו, דהיינו שהכלי כבר קיים אלא שצריך עוד תיקון קטן כדי לגמור עשייתו או תיקונו.

השו"ע⁴ כותב, שנוצות שיצאו מהכרית מותר להחזירם אליה בשבת, אבל אסור להכניס בכרית זו נוצות שלא היו בה לפני כן. והטעם, משו שבהכנסת נוצות שלא היו בה

¹ שמירת שבת כהלכתה ח"א פרק כ"ח סעיף ה'.

² שם הערה י"ז.

³ שם סעיף ה'.

⁴ סימן ש"מ סעיף ח'.

⁵ מ"ב ס"ק ל"ג. ועיין בשעה"צ ס"ק ס"ח, שהביא דעת הרמב"ם שזה אסור מדרבנן מחשש שמא יתפור, אך רוב הראשונים חולקים ע"ז וסוברים שזה אסור מן התורה משום תיקון מנא.

זמן גדול מוציאים מהם את האויר, וא"כ דינם כדן בלוני הליום הנכתב לעיל.

והנה, כל מה שכתבנו הוא לענין לנפח בפעם הראשונה. אמנם לענין הניפוח בפעם שניה נחלקו הפוסקים. דעת ה"מנחת יצחק"⁶ שאף שלמדנו שכל האיסור להכניס נוצות לכרית זה רק בפעם הראשונה, אבל אם יצאו הנוצות מותר שוב להכניסם לכרית, וא"כ לכאורה אף כאן צריך להיות מותר לנפח את הבלון בפעם שניה, אפ"ה הדבר אסור. והטעם, שכל מה שמותר להכניס נוצות לכרית בפעם שניה, זה רק אותם הנוצות שהיו בכרית מקודם, אבל נוצות אחרות אפילו ישנות אסור להכניס בכרית זו. וא"כ הרי כשמנפח את הבלון בפעם שניה, הרי הוא מכניס אויר אחר ולא את אותו האויר שהיה בבלון מקודם, ולכן אסור לנפח אף בפעם שניה.

אבל דעת הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל⁷, שדוקא בנוצות חילקו בין אותם הנוצות שהיו בכרית מקודם לנוצות אחרות, שיש הבדל בין נוצות אלו לאחרות. אבל באויר שאין הבדל כלל בין אויר זה לאויר אחר, שאין לו צורה ניכרת, א"כ מותר להכניס בבלון בפעם השניה אפילו אויר שלא היה בו מקודם.

בלוני גומי רגילים נראה, שאמנם יש ילדים שנהנים בניפוח הבלון והוצאת האויר פעמים רבות, אך ברוב הפעמים הרגילות היא לנפח את הבלון ולקושרו בכדי שישאר בו האויר, ומשום כך יש לאסור לנפח בלון רגיל בפעם הראשונה. אך יש עוד טעם לאסור לנפח בלון גומי רגיל, משום שהרגילות שקושרים אותו קשר קבוע לאחר הניפוח, ולכן אף כשמשתמש מבלי לקשור הדבר אסור גזירה שמא יבוא לקשור.⁸

לסיכום:

ניפוח בלוני הליום, מיטת אויר, כדור רגל, אסור בפעם הראשונה. ובפעם שניה מחלוקת הפוסקים.

ניפוח בלוני גומי רגילים, אסור.

ניפוח גלגלי ים [המצויים בשביל ילדים] וכדו', מותר.

האם מותר לקרוע חתיכת "ניילון נצמד" או "נייר כסף" מהגליל בשבת?

מלאכת "קורע" היא אחת מל"ט אבות מלאכות. ומן התורה אינו אסור אלא באופן שקורע ע"מ לתקן, כגון שקורע יריעת בד ע"מ לחזור ולתופרה. אבל הקורע באופן שהקריעה אינה תיקון, אי"ז אסור מן התורה אלא מדרבנן⁹. וכתב המ"ב¹⁰, שע"מ לתקן אין הכוונה דווקא שרוצה לחזור ולתפור את הקרעים, אלא כל שקורע בשביל איזה תיקון שיהיה, ה"ז אסור מן התורה. ועוד כתב המ"ב¹¹, שאין הבדל בין אם קורע שני בדים התפורים זה לזה או שני ניירות הדבוקים זה לזה, לבין אם קורע יריעת בד שלמה או נייר אחד שלם, כל שקורע אותם ע"מ איזה תיקון שצריך לזה הרי זה אסור מן התורה.

ולפי זה, אסור לקרוע חתיכת ניילון נצמד או נייר כסף מהגליל בשבת, משום שהוא קורע ע"מ לתקן, שהרי צריך את החתיכה שקורע. אבל באופן שישנה צלחת וכדו' שכיסוה בניילון נצמד, מותר לקרוע את הניילון ע"מ להגיע אל תכולת הצלחת, משום שאין בקריעה זו תיקון כלי שהרי מקלקל את הניילון. ובזה אין איסור אף מדרבנן, משום שהכיסוי שנעשה לאוכל שבצלחת נחשב כקליפת האוכל שמותר לקלפו בשבת¹².

בגליון הבא:

- מי ששכח להכין נייר חתוך לפני שבת מה יעשה?
- באופן שכתבנו לעיל שמותר לקרוע את הנייר האם צריך להקפיד שלא לקורעו במקום הנקבים העשויים לכך?
- האם מותר לחתוך תחבושת בגודל מסוים?

⁹ רמב"ם הל' שבת פרק י' הלכה י'.

¹⁰ סימן ש"מ מ"ב ס"ק מ"א, וביאור הלכה ד"ה ולא נתכוון.

¹¹ שם, וביאור הלכה ד"ה אין שוברים. ועיין שו"ע הרב סימן ש"מ סעיף י"ז שאינו סובר כן, אבל דחהו בביאור הלכה הנ"ל.

¹² עפ"י מ"ב סימן שי"ד ס"ק כ"ה בשם התוספתא. וראה פירוש הדברים בשמירת שבת כהלכתה ח"א פרק ט' הערה י"א.

⁶ ח"ו סי' ל'.

⁷ שמירת שבת כהלכתה ח"ג [תיקונים ומילואים] פרק ט"ו הערה כ"ד.

⁸ שו"ת מחזה אליהו סימן ס"ט. ועוד עיין מ"ב סימן שי"ז ס"ק כ'.

מרכז למודי דעת

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והתר, שבת, עירובין, נדה, מקואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות הסמיכה.

להצטרפות ולקבלת מידע נוסף חייגו:

03-6166340

E-mail: limd@netvision.net.il

www.limd.co.il